

Tablice – pamięć wiecznie żywa – część XXXI

Profesor Marian Olszewski

W lutym 2016 roku minie 105 rocznica urodzin profesora Mariana Olszewskiego – hutnika, specjalisty w zakresie odlewnictwa, współtwórcy Wydziału Odlewnictwa AGH.

Marian Olszewski urodził się 9 lutego 1911 roku w Dąbrowie Górniczej, w rodzinie urzędnika technicznego w kopalni „Paryż”. W 1930 roku ukończył Państwową Szkołę Górniczą i Hutniczą im. S. Staszica w Dąbrowie Górniczej i uzyskał uprawnienia technika hutniczego. W 1932 roku złożył eksternistyczny egzamin dojrzałości i przez rok

przepracował na rzonej katedrze metalurgii żelaza i odlewnictwa. Wydał On skrypt „Kurs odlewnictwa” oraz zgrupował wokół siebie kadrę naukową, do której należeli późniejsi profesoria, m.in. Mikołaj Czyżewski, Gabriel Kniagin i właśnie Marian Olszewski. Kolejnym Jego mentorem był Aleksander Krupkowski, który prowadził badania nad mechanizmem redukcji rudy cynkowej (1932) i nad redukcją tlenków metali (kadmu, miedzi, żelaza, niklu, ołowiu, cynku) węglem i koksem (1936). Krupkowski w 1938 roku wraz z prof. M. Czyżewskim i M. Olszewskim opracował nową metodę określania reakcyjności koksu za pomocą tlenków metali. W czasie okupacji przebywał w Krakowie. Od połowy lutego 1940 roku do końca stycznia 1945 roku był zatrudniony jako pracownik umysłowy w Radzie Głównej Opiekuńczej.

Po oswojeniu Krakowa powrócił do pracy w Akademii Górniczej oraz sfinalizował edukację akademicką. Dyplom magistra inżyniera metalurga uzyskał 23 marca 1945 roku, na podstawie pracy z dziedziny reakcyjności koksów odlewniczych, wykonanej pod kierownictwem prof. Mikołaja Czyżewskiego i prof. Aleksandra Krupkowskiego. Początkowo pełnił funkcję starszego asystenta w Katedrze Metalurgii i Stali, a następnie starszego asystenta i adiunkta (od 1 grudnia 1946 roku) w nowo powstałej Katedrze Odlewnictwa. Prowadził wówczas zajęcia dydaktyczne z następujących przedmiotów: materiały formierskie (pierwszy wykład specjalistyczny w kraju), wybrane zagadnienia z materiałów formierskich, metalurgia dla odlewników, urządzenia pomocnicze odlewni, maszyny i urządzenia odlewnicze oraz właściwości metali ciekłych – również był to pierwszy wykład specjalistyczny w kraju. W 1948 roku zorganizował w AG pierwsze w kraju laboratorium materiałów formierskich, a równocześnie pracował przy organizowaniu analogicznego laboratorium w resortowym Instytucie Odlewnictwa w Krakowie.

Profesor Olszewski jako pierwszy w kraju zainteresował się właściwościami ciekłych stopów odlewniczych i rozwinął to zagadnienie pod względem naukowo-badawczym i dydaktycznym. W 1949 roku opracował koncepcję i prototyp pompy

elektromagnetycznej do ciekłych stopów, jednak trudności techniczne i organizacyjne nie pozwoliły na wdrożenie jej w odpowiednim czasie do przemysłu. Dopiero w drugiej połowie lat pięćdziesiątych takie pompy zastosowano za granicą. Gdy powstała idea utworzenia Wydziału Odlewniczego w celu opracowania programu studiów i jego struktury organizacyjnej powołano w marcu 1950 roku specjalną komisję w składzie: prof. M. Czyżewski, prof. R. Dawidowski, zastępca prof. S. Zygmuntowicz i inż. M. Olszewski.

1 marca 1952 roku został powołany na stanowisko zastępcy profesora w nowo powstałym Wydziale Odlewnictwa, którego był współtwórcą oraz na Kierownika Katedry Technologii Formy, którą kierował do utworzenia Instytutu Odlewnictwa AGH w 1969 roku. Ponadto od 1 marca 1952 roku do 30 marca 1965 roku był kierownikiem Zakładu Materiałów Formierskich, a od 1 września 1957 roku do 1 października 1969 roku kierownikiem Zakładu Badań Metali Ciekłych w Katedrze Technologii Formy. 3 maja 1956 roku otrzymał nominację na docenta. W roku akademickim 1963/1964 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego, a 12 września 1969 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Poza pracą naukową i dydaktyczną, sprawował również obowiązki administracyjne. W latach 1953–1956 i 1958–1960 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Odlewnictwa, a w latach 1966–1968 dziekana tego wydziału.

Profesor Olszewski był wysoko cenionym i bardzo lubianym przez studentów wykładowcą i nauczycielem. Pod Jego kierunkiem powstało około 150 prac dyplomowych, magisterskich i inżynierskich. Był promotorem 4 prac doktorskich, m.in. późniejszego profesora Jana Lecha Lewandowskiego, opiekunem 2 prac habilitacyjnych oraz recenzentem wielu prac doktorskich i habilitacyjnych. Recenzował prace prof. Zbigniewa Górniego i docentów Zdzisława Wittka i Jerzego Jabłońskiego. Opublikował indywidualnie i we współpracy ponad 40 pozycji, w tym 3 rozdziały w publikacjach książkowych oraz 9 skryptów. Ponadto uzyskał 5 patentów. Jego współpraca z młodzieżą nie ograniczała się tylko do prowadzenia wykładów i kierowania reali-

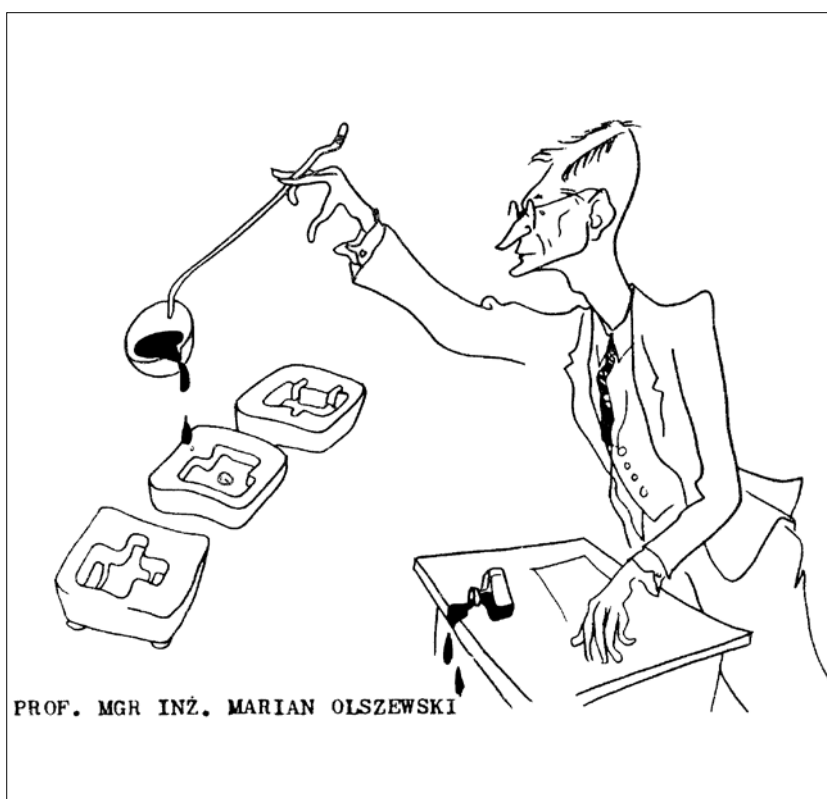
Prof. Marian Olszewski

pracował w charakterze technika hutniczego w „Odlewni Stali i Żeliwa H. Czechowski” w Sosnowcu. W 1933 roku rozpoczął studia na Wydziale Hutniczym Akademii Górniczej w Krakowie. Zawodowo związany był z akademią od 1934 roku, gdyż od drugiego roku studiów pracował równocześnie jako asystent. Przeszedł przez wszystkie szczeble kariery nauczyciela akademickiego, której ukoronowaniem było powołanie Go na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Bardzo wcześnie dał się poznać jako zdolny i ambitny pracownik, współpracując z uznanymi profesorami. Pierwszym z nich był prof. Jerzy Buzek, który w 1937 roku został profesorem zwyczajnym w nowo utwo-

zają prac dyplomowych. Kochał młodzież i jako jej wielki przyjaciel chętnie pełnił funkcję opiekuna roku i opiekuna Koła Naukowego Odlewników. Studenci z zaufaniem zwracali się do Niego ze sprawami nawet najbardziej osobistymi, wiedząc, że otrzymają cenną radę i pomoc. To zaufanie okazali również wtedy, gdy pełnił funkcję dziekana i dziekana wydziału.

Oprócz pracy dydaktycznej prof. Olszewski brał aktywny udział w pracach organizacyjnych i społecznych zarówno na uczelni, jak i poza nią. Był delegatem Rady Wydziału Odlewnictwa do Senatu AGH, członkiem Zespołu Metalurgii Sekcji Technicznej Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, członkiem Senackiej Komisji Postępu Technicznego. Przyczynił się do reaktywowania w 1951 roku działalności Stowarzyszenia Technicznego Odlewników Polskich – STOP, a następnie sprawował tam następujące funkcje: Przewodniczący Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego oraz członka Komisji Nagród przy Zarządzie Głównym. Był członkiem Sekcji Odlewnictwa Komisji Nauk Technicznych PAN, Rady Naukowej Instytutu Odlewnictwa oraz Rady Naukowo-Technicznej Huty im. Lenina.

Profesor Olszewski pracując w instytucji naukowej utrzymywał równocześnie ścisły kontakt z przemysłem. Jeszcze w 1939 roku brał udział w licznych badaniach i ekspertyzach wykonywanych w zakładach przemysłowych pod kierownictwem prof. R. Dawidowskiego i prof. M. Czyżewskiego. Współpraca ta nasiliła się w okresie powojennym. W latach 1950–1951 kierował większością prac ekipy pomiarowej Katedry Odlewnictwa AGH, która przeprowadziła badania żeliwiaków i wentylatorów w 11 największych odlewniach krajowych. Wyniki tych badań w dużym stopniu przyczyniły się do wprowadzenia w Polsce produkcji odlewów z żeliwa modyfikowanego. Od 1951 roku brał udział w pracach Komisji Budowy Aparatów Pomiarowych Odlewniczych, dotyczących koncepcji i produkcji aparatu-

Karykatura prof. M. Olszewskiego zaczerpnięta z Wydawnictwa Jubileuszowego 1919–1969 „Akademia w karykaturze” w opracowaniu Antoniego Wasilewskiego

ry do badania piasków i mas formierskich. Jego inicjatywa i wkład pracy przyczyniły się do poważnych osiągnięć, które pozwoliły zaopatrzyć krajowe odlewnie w podstawową aparaturę i umożliwiły w latach sześćdziesiątych XX wieku, rozpoczęcie eksportu oraz postawiły nasz kraj w rzędzie trzech największych producentów tej aparatury w świecie. Innym, bardzo znaczącym wkładem profesora, był udział w zespole, który prowadził badania przydatności do odlewnictwa nowo odkrytych złóż karbońskich itów montmorylonitowych (bentonitu górnośląskiego). Przyczynił się również do uruchomienia produkcji przemysłowej oraz wdrożenia w odlewnictwie krajowym bentonitu górnośląskiego. Współpracował

bezpośrednio z wieloma zakładami przemysłowymi, udzielając konsultacji lub pełniąc funkcję doradcy technicznego. Wśród tych zakładów należy wymienić: Hutę „Zygmunt” w Bytomiu, Hutę im. Lenina w Krakowie, Przedsiębiorstwo Dostaw Materiałów Odlewniczych w Katowicach oraz FAMO w Krakowie. Do tych zakładów prznosił wyniki swoich badań naukowych, które koncentrowały się głównie wokół dwóch zagadnień: materiałów formierskich i właściwości metali ciekłych. Profesor za wkład pracy w rozwój odlewnictwa oraz pracę dydaktyczną i społeczną był odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Medalem 10-lecia PRL oraz wyróżniony złotymi honorowymi odznakami Naczelnej Organizacji Technicznej i STOP. Poza tym wielokrotnie otrzymywał nagrody Rektora AGH.

Profesor Marian Olszewski zmarł 19 czerwca 1971 roku w Krakowie i został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Pamięć o Profesorze jest nadal żywa, a On sam jest wciąż obecny. W budynku dydaktycznym D-8 Wydziału Odlewnictwa AGH przy ul. Reymonta 23 jedna z sal wykładowych nosi Jego imię: „Sala Mariana Olszewskiego”.

